

AZ AGRONÓMOKRÓL ÉS VISELT DOLGAIKRÓL.

A ROMÁN Bihar megye közigazgatási tanácsának október 11-én tartott őszi nagygyűlésében a tanács gazdasági előadója, Josif Jacob a megye mezőgazdasági helyzetéről szóló jelentésével kapcsolatban azt mondta: El kell ismerni, hogy az agrártörvény megalkotása a szociális fejlődést illetően valóban forradalmi cselekedet volt. E törvény végrehajtása azonban a román közigazgatásnak szegényére válik. A kisajátítást a legnagyobb apparátussal végeztette a kormány, de amint azok befejeződtek, egyre kevesebb gondot fordítottak annak birtokbahelyezési részére. A megyei agrárbizottságok működésével nem sokat törődtek. A bizottság elnöke, aki törvényszéki bíró, csak heti egy-két napon át foglalkozik agrárügyekkel. Az érdekelt közönséget képviselő tag sem jár el a tárgyalásokra, minek következtében az agrárreform legfontosabb része, a birtokbahelyezés egyetlen embernek, az agronomnak került a kezébe.

Az agrárreform végrehajtására vonatkozólag sok a panasz és a tömérdek visszaélés leleplezésére egynéhány bukaresti lap — köztük elsősorban a „Dimineata”—hónapok óta állandó rovatot tart nyitva. Ez Argetoianu földművelésügyi minisztert arra kényszerítette, hogy október első napjaiban rendeletben tegye kötelességükké a megyei agrártanácsosoknak, hogy minden visszaélést, minden sérelmet, amely bárminő úton tudomásukra jut, tegyenek szigorú vizsgálat tárgyává és annak eredményét közöljék vele haladéktalanul.

Miután az agrárreform végrehajtása Erdélyben politikai szempontból sokkal fontosabb, mint a régi királyságban, nem elégedett meg e rendelet kiadásával, hanem Lepadatu miniszter, Tatarescu és Cipaianu államtitkárok társaságában maga is Erdélybe utazott, hogy személyesen győződjék meg: mennyiben igazak vagy nem igazak az agrárreform végrehajtásával kapcsolatosan emelt vádak és panaszok? Valóságos miniszterjárás volt Erdélyben. Ennek következtében az a hír terjedt el, hogy e miniszteri látogatások eredménye annak megállapítása volt, hogy Erdélyben a birtokbahelyezésnél az agrártörvény rendelkezéseinek legnagyobb részét valóban kijátszották és a kormány elhatározta, hogy revíziót fog elrendelni annak megállapítása végett: hol hagytak meg több földet, mint amennyit kellett volna és hol adtak kevesebbet, mint amennyit a törvény elrendelt?

Ez a híresztelés az érdekelt körökben nem csekély izgatottság okozója lett, ami arra kényszerítette Argetoianu minisztert, hogy e híresztelést határozottan megcáfolja.

„Szó sem lehet az agrárreform végrehajtásának revíziójáról, — mondotta Kolozsváron — mert az úgy kisajátítási, mint birtokbahelyezési részében végre van hajtva. Nincs más hátra, mint végleges befejezése és az új tulajdonosok gazdasági szervezése. Ez hamarosan meg fog történni. Erdélyben egy kissé később, mert egyrészt a fellebbezési fórumoktól még nem érkeztek be a minisztériumba az egyes vitás esetekre vonatkozó iratok, másrészt még folyamatban vannak a meghozott ítéletek ellen való fellebbezések különösen a közégi erdőket és legelőket illetően.” (Viitorul, 1927 október 15.)

Argetoianu földművelésügyi miniszter e nyilatkozata nem nyugtatta meg azokat az ellenzéki és a kormánytól független román lapokat, amelyek az utóbbi hónapokban hasábjaikon a különböző visszaéléseknek, törvénytelen ségeknek és panamáknak egész özönét hozták olvasóközönségük tudomására. Hogy Argetoianu miniszter e nyilatkozata ellen minő hangnemben folyik e hírlapokban a tiltakozás, igen szembetűnően illusztrálja

a bukaresti „Adeverul“-nak „A csalásnak és a törvénytelenységnek szentesítése“ című cikke.

Magunk is abban a véleményben vagyunk, — írja a fennebb idézett cikk írója — hogy nem lehet a birtokbahelyezéssel oly módon játszani, hogy ma odaadjuk a földet valakinek és holnap valami ürügy alatt elveszjük tőle, mert az a legnagyobb szociális veszedelem magvait hintoné el. De ez az elv csak a törvény szigorú végrehajtásának keretében lehet érvényes. Mikor megállapították és pedig oly módon, hogy már nagyszámú bűnös ül a börtönben, hogy némelyik birtokbahelyezés valóságos kifosztás, tolvaj ság és brutális csalás volt, akkor nincs szükség arra, hogy vissza kell-e vagy nem állítani a törvényes rendet? Ha megállapították jogilag, hogy valaki a föld birtokába a törvény megsértésével jutott, sőt a közreműködők szigorú ítélet alapján súlyos büntetésben részesültek és egészen világos a csalás, a törvénytelenység, vajjon akkor se lehessen közbelépni?“

Azoknak a visszaéléseknek, csalásoknak, törvénytelenségeknek és panamáknak középpontjában, amelyeket a hírlapokban lelepleztek, vagy hivatalos vizsgálatok megállapítottak, mindig az agronomok állottak és állanak. Maga Argetoianu is elismerte, hogy az agrártörvény végrehajtásában, különösen annak birtokbahelyezési részében számos visszaélés és szabálytalanság történt, csak azt állítja, hogy nem voltak olyan súlyosak és olyan általánosak, hogy másképpen ne lehessen azokat jóvátenni, mint az agrárreform végrehajtásának revíziójával.

Nemcsak az ellenzéki, vagy a kormánytól független román sajtó nincs Argetoianu miniszterrel egy véleményen, hanem maguk a tárgyilagosan ítélő szakemberek, sőt a legfőbb agrárhatóságok tagjai és vezetői is abban a véleményben vannak, hogy a baj sokkal súlyosabb, mint azt a miniszter hiszi és hogy a sok visszaélésért, törvénytelenért és panamáért elsősorban a törvény végrehajtásával megbízott tisztviselők, az úgynevezett agronomok felelősek.

A „Lupta“, című bukaresti hírlap már négy és fél év előtt (1923 november 13) azt írta, hogy a „Casa centrale a improrierariei“ (a birtokbahelyezési középponti pénztár) hivatalos értesítést adott ki, amelyben megállapította, hogy a földosztásnál súlyos visszaélések történtek, amelyeket a végrehajtással megbízott agrárhivatalok tisztviselői, az úgynevezett agronomok követtek el és hogy az értesítés kiadásának időpontjáig 551 törvénybe ütköző esetet állapítottak meg. Azóta több év telt el. Egy és fél évvel később, 1925 február 25-én az akkor kormányon levő liberális párt egyik értekezletén egy Ghiata nevű szenátor következőképpen tette szóvá ez agronomok folyton szaporodó visszaéléseit:

„A mai agronomok elharácsolták a parasztok kárára a földeket. Vannak agronomok, akik több mint 100 hektár földet szereztek. Az eljárás nagyon egyszerű volt. Minden agronom családjában legalább tíz személy van, akik ilyen vagy olyan ürügyek alatt külön-külön 5 hektár földet kaptak. Miután a családtagok csak papiroson szerepelnek, mint tulajdonosok, az egész az agronom tulajdonába megy át, aki viszont a parasztoknak adja ki haszonbérbe a földet.“

Hivatalos vizsgálat és bírói ítélet százakra menő esetben állapította és állapítja meg állandóan az olyan visszaéléseket, amelyeket az I. Gramescu járásbíró elnöksége alatt működő fegyelmi bíróság a múlt év őszén egy Predesán nevű agronomra és társaira vonatkozóan a következőkben állapított meg: Húsz hadiözvegytől fejenként 1.000—3.000 leit zsaroltak ki, bár azok mindnyájan igényjogosultak voltak. A gorniciosai fatelepről az illetékes hatóság tudta nélkül ellopatták a fát és saját javukra értékesítették. A tartalékföldeket, amelyeket a falusiak gazdasági eszközök hiánya miatt nem tudtak megművelni, az agronom saját hasznára bevettette és a termést felhasználta. Földeket osztott fel olyanok között, akik nem voltak

igényjogosultak. A kimutatási lajstromokat meghamisította és magát megvesztegette.

Predesán agronomnak e botrányos visszaélései úgy kerültek napfényre, hogy annak a kerületnek két községében, amelynek területére hatásköre kiterjedt, a lakosok a tapasztalt sok visszaélés miatt fellázadtak. A kaszákkal, fejszékkel megvívott ütközet, amelynek több sebesültje, sőt halottja is volt, hivatalos vizsgálatot provokált s annak folyamán derültek ki Predesán agronomnak és társainak visszaélései.

Ehhez hajszálnyira hasonlatos eset történt szeptember 20-án a régi királyság Dőlj nevű megyéjének egyik községében. A község igényjogosult parasztjai nem kaptak földet azon ürügy alatt, hogy nincs, pedig volt 300 hektár, de azt Georgescu Leonidas agronom kezelte, mint tartalékföldet, de nem a falusi parasztnak adta bérbe, hanem a szomszédos Rrajova városbéli bérlőknek. A falusi parasztnak elkeseredve nézték, hogy az agronom bérlői miként gazdálkodik azon a földön, amelynek nemcsak saját hitük, hanem az agrártörvény rendelkezéseinek értelmében is nekik kellett volna jutni.

Október 20-án a szóban forgó területen megjelent egy kataszteri mérnök a 10 kilométerre fekvő szomszédos falu parasztjainak társaságában, hogy a földeket azoknak ossza ki. Ebből előbb szóváltás, majd később verekedés támadt, amely nemcsak az idegen faluból jött parasztnak elűzésével végződött, hanem jeladássá vált arra, hogy egynéhány Dőlj megyei falu parasztjai is hasonló jelét adják elégedetlenségüknek. Az egyre nagyobb méreteket öltő erőszakos mozgalmat a krajovai helyőrség katonái nyomták el több sebesülés, sőt emberhalál árán.

„Vizsgálatot indítottunk, — írta az „Adeverul“ szeptember 25-i számában Socor Emil főszerkesztő — amely kiderítette, hogy az állam részére tartalékolta nagyterjedésű földeket mire használják. Bérbeadták a kormány kegyenceinek vagy az agronomok protegáltjainak és ezeket azokkal a parasztnal dolgoztatják meg, akik saját kicsi földjüknél kínlódnak. Olyan igazságtalanság ez, amely az agrárreformból szomorú és utálatos karikatúrát csinált és amely csak olyan fájdalmas következményekre vezethet, mint aminő tegnapelőtt Dőlj megyében történt. A szociális igazságszolgáltatásnak ezt a nagy művét a Georgescuk és a Manolescuk piszkos kezeire bízta, akik tetszésük és a nekik ajánlott megvesztegetési összeg nagysága szerint osztották ki a földeket. Földet kaptak olyan emberek, akiknek semmi joguk sem volt hozzá, akik soha sem érezték az ekevasztól felhasított barázda földszagát, akik a város határain kívül sem szoktak lépni soha.*1

A „Lupta“ című lap ugyancsak szeptember 25-i számában azt írja:

„Senki sem képzelheti el hatalmasabb forrását a falusi hatóságok és a parasztság között való ellenségeskedésnek, mint azt a botrányos módot, ahogyan a földosztást végrehajtották. Egyes agronomok a parasztnak kárára vagyontokat biztosítottak maguknak, a parasztság pedig állatilag és haszon nélkül kényszerül dolgozni azokon a földeken, amelyeket a kisajátítási tömegekből mindenféle gyalázatos mesterkedéssel vontak el tőle.“

Azután eseteket sorol fel, egyének megnevezésével, hogy miként kényszerítik ezeket a föld nélkül maradt parasztnal nevetséges napszámért dolgozni azokon a földeken, amelyek az agrártörvény szerint őket illették volna. Ezek közül különösebben kitértek a román tudományos akadémia kisajátítás alól mentesített kísérleti birtokának igazgatója és Spantov községben az állami mintagazdaság vezetője, akik a gondviselésükre bízott gazdaságokban dolgozó, föld nélkül maradt parasztnal nemcsak éhbér mellett, hanem ha valami nem tetszik nekik, félholtra veretik őket. Ismételen panaszkodtak e miatt a préornál (a szolgabírnál). Az össze is írt egy egész iratcsomót az egyes bebizonyítható panaszokról, de minden a régiben maradt.

Ezek a visszaélések és igazságtalanságok több helyen a parasztokat kisebb-nagyobbfokú ellenállásra és a fennebbiekhez hasonló zavargásokra és a közcsend megháborítására is kényszerítették s éppen ezért meglehetősen távol áll az igazságtól, mikor a román kormány külföldnek szóló hivatalos jelentéseiben nagy meglelégedéssel, sőt dicsekvéssel szokott rámutatni, hogy az agrárreformot sikerült akként végrehajtani, hogy az a parasztság körében a teljes meglelégedettség érzését keltette fel.

Egyszerre egész vidékekre kiterjedő nagyobb mértékű zavargások vagy éppen parasztlázadások nem voltak, de alig múlt és múlik el hónap, sőt hét is, amelyben egyes szomszédos községek között, főleg a községi legelők és az erdők felosztása miatt véres tettelegességgé fajult összeütközések ne támadtak volna, vagy pedig egy és ugyanazon községben azok, akik nem kaptak földet, vagy csak annyit és olyant kaptak, amely nekik nem tetszett, meg nem támadták volna azokat, akik szerintük jogtalanul jutottak földhöz.

E zavargásoknak és erőszakoskodásoknak egyetlen erdélyi vagy más kisebbségi község sem volt színhelye. Ilyenek csak román lakosságú községekben fordultak elő. Azokat a román parasztokat, akik az erdélyi községekben részesei voltak ilyen erőszakoskodásoknak, elfogták, hadbírótság elé állították és börtönbe vetették, ahonnan csak hosszabb fogság után bocsátották szabadon. A régi királyságban meglelégedtek a zavargó parasztoznak karhatalommal való szétverésével s azután napirendre tértek felette, mintha semmi sem történt volna. Ez a kétféle eljárás különben teljesen megfelel az Erdélyben és a régi királyságban alkalmazni szokott kétféle kormányzási és közigazgatási módszernek.

A román kormány Genfben és a nemzetközi sajtóban azzal is szokott dicsekedni, hogy az agrárreformmal, a szociális igazságszolgáltatás e kifogástalanul végrehajtott nagy művével lehetetlenné tette, hogy a román parasztság a legcsekélyebb mértékben is hitvallójává lehessen a bolsevizmusnak. Az a növekedő keserűség, amelyet azok a visszaélések, törvényszegések és panamák okoztak, amelyek a birtokbahelyezésnél az igényjogosult parasztook érdekeit annyira megsértették és amelyeknek nagymesterei az agronomok voltak, az ellenkezőt bizonyítják.

A parasztság általában megcsaltnak és kijátszottnak érzi magát. Az ellenzéki sajtó, ha párttaktikából is, de felhasznál minden alkalmat arra, hogy a parasztook lelkében az e miatt való keserűséget állandóan ébren tartsa, sőt növelje. A parasztpárt, amely az erdélyi román nemzeti párttal való egyesülése előtt valóságosan agrárszocialista elveket és követeléseket hirdetett, az erdélyi román nemzeti párttal való egyesülése után is programjának egyik pontjába „a parasztbirtok továbbfejlesztése*” címén felvette az agrártörvény végrehajtásának revízióját. Az a jelszó, hogy „mindenkinek annyi földje legyen, amennyit maga családjával együtt meg tud művelni“, nemcsak nem hallgatott el, hanem éppen olyan követelővé és hangossá lett, mint volt a földbirtokreform végrehajtása előtt a „földet kérünk!“ jelszó.

Az agrártörvénynek van egy olyan intézkedése, amely nemcsak lehetővé teszi, hanem egyenesen elő is mozdítja, hogy a birtokba helyezett parasztook ismét földnélküli mezőgazdasági proletárokká legyenek.

E törvény 11. §-a megengedi, hogy a parasztook a tulajdonukba jutott földet eladhassák a 120. §-nak azzal a korlátozásával, hogy e földekre az államnak elővételi joga van, de ha az állam nem él e jogával, akkor a paraszto eladhatja bármely olyan román állampolgárnak, aki földműveléssel foglalkozik. A parasztook bőségesen éltek e joggal és földjeiket tömegesen kezdték eladni. E földeket annak az új középosztálynak tagjai vásárolták meg —

mert csak azoknak volt pénzük — akik földbirtokaikat vagy egészben vagy részben az agrártörvény végrehajtásával kapcsolatos visszaélések segítségével szerezték meg.

A földhöz juttatott parasztok azért adják el földjeiket, mert a beruházáshoz szükséges tőkéjük és a jövedelmező földművelést biztosító szakértelmük hiányzik.

„Aki a népből földhöz jutott, — írja a román nemzeti párt egyik vezérének, Vlád Aurélnak lapja, a „Solia Dreptatii“ nevű román hírlap 1922 augusztus 26-i számában — a valóságban csak lyukas mogorót kapott, mert ha teljesíténé törvényben előírt kötelezettségeit, elveszítené földjét, Az agrártörvény nem ad tulajdonjogot a falusi földművesnek, hanem a középponti felügyelőség jobbágyává teszi. Ami nálunk az agrárreformmal kapcsolatosan történt, fájdalmas komédia, amelynek katasztrófális következményeit rövid időn belül meg fogjuk siratni.“

E katasztrófális következmények felé az első lépés az agrárreform végrehajtásának revíziójára vonatkozó követelésben már jelentkezett. Ami ezután következik, az már közeledés lesz, ha nem is a bolsevizmus, de az agrárszocializmus felé. Hogy e közeledés lassúbb vagy gyorsabb tempójú lesz-e, az a román állam belső politikai viszonyaitól függ.

Az igazságnak megfelelően az agronomok visszaélésének oka nem kereshető kizárólagosan az emberek hiányos erkölcsi kvalitásaiban. Inkább abban, hogy hiányzik a kellő értelmi, főleg szakszerű képezettségük. Legkevesebb 5—6.000 szakképzett mezőgazdasági mérnökre lett volna szükség, hogy a kisajátítási és a birtokbahelyezési munkálatokat kifogástalanul el lehessen végezni, holott az egész Romániában 4—500 ilyen félig-meddig szakképzett egyéniség sem állott rendelkezésre. Azért ez agronomok túlnyomó nagy többségét középiskolai, tanítóképzőintézeti vagy földművesiskolai osztályt jól-rosszul elvégzett egyének — sok esetben szellemi proletárok — alkották nyomorúságos és általában rendetlenül, nagy késedelemmel kiszolgáltató javadalmazással.

E szakértelem és a szükséges intelligencia hiánya miatt a kisajátított földek felparcellázásánál, mint a „Kronstadter Zeitung“ 1925 március 25-i száma írja,

„a kiosztásra kerülő parcellákat előbb lépéssel mérték ki, azután mérőszalaggal. A parcellák nagysága mind a két felmérésnél természetesen különböző volt, ami aztán okul és alkalmul szolgált az igényjogosultak között az ismétlődő cserélgetésre. Mikor később a parcellákat szakértő mérnök mérte fel, akkor ismét különbség mutatkozott, aminek következménye újabb cserélgetés lett. Ugyanez ismétlődött az igényjogosultak lajstromának különböző módosításai alkalmával is, vagy amikor az eredeti tulajdonos kérte a módosítást és kérésének helyet adtak. Ennek következtében a földhöz juttatónak körében állandó az elégedetlenség és a nyugtalanság.“

Mikor Románia a párizsi békeszerződések értelmében három magasabb civilizációjú államból kiszakított területtel eddigi terjedelmének kétszeresénél is nagyobb lett, egyik, legkiválóbb régi államférfia, Marghiloman azt mondta: „Nagy-Románia konszolidációjának egyik legnagyobb akadály az, hogy hiányzik az a szakképzett és kellő erkölcsi színvonalon álló közigazgatási tisztviselői kara, amely nélkül ezt a feladatot sikeresen megoldani nem lehet és amelyet nem is lehet máról-holnapra megteremteni olyanformán, mint ahogyan a háború után a különböző román kormányok alkalmas emberanyag, kellő előkészület és előrettekintő módszer követése nélkül megkísérelték

JANCSÓ BENEDEK.